

รายงานสรุป

เวทีเสวนาเรื่อง “จับตาสถานการณ์น้ำไทยปี 2564: จะเสี่ยงน้ำท่วมใหญ่ไหม”

ดำเนินการโดย

สถาบันคลังสมองของชาติ ร่วมกับ สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และเคทเกษตร

วันที่ 27 สิงหาคม 2564 เวลา 13.30 – 16.00 น. ผ่านระบบประชุมออนไลน์

หลักการและเหตุผล

ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศที่รุนแรงมากขึ้นในปัจจุบันกำลังเป็นที่กล่าวถึงกันในวงกว้าง เพราะได้มีการเชื่อมโยงปรากฏการณ์ดังกล่าวเข้ากับเหตุการณ์ที่นำไปสู่น้ำท่วมใหญ่อันเนื่องจากการเกิดพายุที่พัดกระหน่ำและมีฝนตกในปริมาณสูงอย่างฉับพลันในหลายพื้นที่ของภูมิภาคโลก โดยเฉพาะในช่วง 2 - 3 เดือนที่ผ่านมา พร้อมกับส่งผลให้เกิดอุทกภัยน้ำท่วมหนักในหลายเมืองของหลายประเทศ เช่น การเกิดฝนตกอย่างต่อเนื่องในหลายประเทศของยุโรปตะวันตกและตอนกลางทวีป ส่งผลให้เกิดน้ำท่วมฉับพลันในบริเวณพรมแดนเยอรมนีกับสาธารณรัฐเช็ก รวมทั้งในออสเตรีย เบลเยียมและเนเธอร์แลนด์ในช่วงกลางเดือนกรกฎาคมที่ผ่านมา ต่อจากนั้นอีก 1 สัปดาห์ได้เกิดฝนตกหนักติดต่อกัน 2-3 วัน ในเมืองเจิ้งโจวมณฑลเหอหนาน ของประเทศจีน โดยมีปริมาณน้ำฝนวัดได้ 617.1 มิลลิเมตร และเกือบเท่ากับปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยใน 1 ปีของมณฑล ซึ่งอยู่ที่ 640.8 มิลลิเมตร โดยได้เรียกเหตุการณ์นี้ว่าเป็นเหตุการณ์ “ฝนพันปี” และในอีก 1 สัปดาห์หลังจากนั้นได้เกิดฝนตกในปริมาณมากในรัฐมหาราษฏระ ทางตะวันตกของอินเดีย ซึ่งมีฝนตกในเดือนนี้หนักที่สุดในรอบ 4 ทศวรรษ ทำให้เกิดน้ำท่วมหนักในหลายพื้นที่ของเมือง ปรากฏการณ์น้ำท่วมใหญ่ดังกล่าวได้สร้างความเสียหายต่อชีวิตผู้คน ทรัพย์สิน และพื้นที่เกษตรของประเทศนั้นอย่างกว้างขวาง

การเข้าสู่ฤดูฝนของประเทศไทยนับแต่กลางเดือนพฤษภาคมไปจนถึงกลางเดือนตุลาคมของทุกปีนั้น พบว่าเมื่อ 2 - 3 ปีที่ผ่านมา ได้มีพายุลมมรสุมที่จะพัดพาฝนให้ตกในประเทศไทยจำนวนน้อยและปริมาณน้ำฝนที่เก็บกักได้ในเขื่อนมีจำกัด ไม่เพียงพอสำหรับจัดสรรน้ำให้กับพื้นที่การเกษตรให้ทำการเพาะปลูกนอกฤดูฝนได้ ในปีนี้ได้มีการพยากรณ์และคาดการณ์ว่าในช่วงปลายฤดูฝนหรือในช่วงปลายเดือนสิงหาคมจนถึงเดือนตุลาคม 2564 จะมีร่องความกดอากาศต่ำพาดผ่านบริเวณพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างและภาคกลางตอนบน ซึ่งอาจจะทำให้เกิดฝนตกหนักในวงกว้างในแต่ละครั้ง จะมีปริมาณน้ำฝนที่ตกมากกว่าในช่วง 2 - 3 ปีที่ผ่านมา และมากกว่าเกณฑ์ปกติ อาจจะเกิดน้ำหลากและนำไปสู่การเกิดอุทกภัยในบริเวณกว้างตามมาขึ้นได้ อีกทั้งเมื่อช่วงปลายเดือนกรกฎาคมที่ผ่านมา ได้เกิดเหตุการณ์ฝนตกหนักในพื้นที่ของจังหวัดตากและจังหวัดเลยจนทำให้ปริมาณน้ำเอ่อล้นลำน้ำเมยจนท่วมพื้นที่ตามแนวลำน้ำในจังหวัดตากอย่างรวดเร็ว ส่วนในจังหวัดเลยเกิดน้ำเอ่อล้นท่วมในพื้นที่ลุ่มของลำน้ำหมัน ซึ่งเป็นเพราะได้รับอิทธิพล

จากพายุ “เจมปากา” ทำให้มีฝนตกลงมาเป็นปริมาณมาก จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นข้างต้น ทำให้ตอกย้ำว่าในช่วงปลายฤดูฝนของปีนี้ อาจจะมีเกิดปรากฏการณ์ฝนตกหนักขึ้นอีกในหลายพื้นที่ของประเทศไทย และอาจนำมาซึ่งการเกิดน้ำหลากท่วมอย่างฉับพลันอย่างที่เกิดขึ้นในจีนหรือในเยอรมนี เป็นต้น และควรที่จะมีการเตรียมการเพื่อเฝ้าระวังและหาทางลดความเสี่ยงและลดผลกระทบจากภัยน้ำท่วมหลากอย่างรวดเร็วที่พึงจะเกิดขึ้นนี้

ในอีกด้านหนึ่ง หากพิจารณาจากข้อมูลสถานการณ์น้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ทั่วประเทศ 35 แห่ง ของกรมชลประทาน ณ วันที่ 8 สิงหาคม 2564 พบว่า มีปริมาณน้ำโดยรวมอยู่ที่ 38,191 ล้านลูกบาศก์เมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 50 เทียบกับร้อยละ 43 ของปี 2563 ซึ่งมีปริมาณน้ำที่เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามปริมาณน้ำที่มีอยู่นี้จะใช้ได้เพียง 14,261 ล้านลูกบาศก์เมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 27 ของปริมาณความจุอ่าง และยังสามารถรองรับไหลลงอ่างได้อีกประมาณ 1 เท่าตัวของการจัดเก็บกักได้ในปัจจุบัน ส่วนปริมาณน้ำที่จัดเก็บกักได้ในสี่เขื่อนใหญ่ ได้แก่ ภูมิพล สิริกิติ์ แควน้อยบำรุงแดน และป่าสักชลสิทธิ์ มีปริมาณกักเก็บน้ำรวม 8,222 ล้านลูกบาศก์เมตร หรือเพียงร้อยละ 33 ของความจุเขื่อนทั้ง 4 เขื่อนหลักรวมกัน ปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ในเขื่อนยังพบว่ามีความเพียงพอที่จะรับมือกับพายุฝนเข้ามาเติมในช่วงเวลาช่วงฤดูฝนที่เหลืออยู่ก็สามารถเก็บกักน้ำเพื่อการใช้ประโยชน์ได้ในอัตราที่สูงขึ้น และจะเป็นประโยชน์ต่อการทำการเกษตรของเกษตรกรโดยเฉพาะในที่ราบลุ่มภาคกลางและภาคเหนือตอนล่างที่จะมีปริมาณน้ำเพียงพอให้ทำการเกษตรได้ทั้งปีในช่วงพ้นจากฤดูฝน ซึ่งดูเหมือนว่าพายุฝนและลมมรสุมที่จะเกิดขึ้นและพัดผ่านประเทศไทยในช่วงปลายฤดูฝนนี้ไม่น่าจะส่งผลกระทบในวงกว้างและจะเป็นผลดีต่อการเติมน้ำลงสู่การเก็บกักของเขื่อนภายในภูมิภาคต่างๆ

ที่ผ่านมา ความแปรปรวน ของสภาพภูมิอากาศแม้จะคาดการณ์การเกิดพายุฝนได้ด้วยเครื่องมือสมัยใหม่ แต่บ่อยครั้งที่ขนาดของความรุนแรงที่เกิดขึ้นมีความแปรปรวนและไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้าในระยะเวลาที่ไกลออกไปได้อย่างถูกต้องแม่นยำ อีกทั้งขณะนี้ประเทศไทยจะประสบกับภาวะวิกฤตจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 สายพันธุ์เดลต้ากระจายไปทั่วทุกจังหวัดโดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑลที่มีการระบายน้อยอย่างหนัก ภาครัฐต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมากไปกับการบรรเทาและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และหากเกิดภัยธรรมชาติอันเนื่องมาจากภาวะฝนตกหนักและนำไปสู่การเกิดอุทกภัยอย่างรุนแรงขึ้นตามมาด้วยแล้วจะเป็นภาวะวิกฤตซ้อนวิกฤตซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผู้คนทั้งในเมืองและในชนบท รวมถึงภาคการเกษตร อีกทั้ง จะนำมาซึ่งความสูญเสียเชิงเศรษฐกิจของประเทศเพิ่มสูงขึ้นเป็นทวีคูณ

สถาบันคลังสมองของชาติ ร่วมกับสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และเคหการเกษตร จึงได้ร่วมจัดเวทีเสวนาเรื่อง “จับตาสถานการณ์น้ำปี 2564: จะเสี่ยงน้ำท่วมใหญ่ไหม” เพื่อเป็นเวทีสำหรับให้ภาคีหน่วยงานภาครัฐและภาควิชาการที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการเรื่องน้ำและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้มานำเสนอแลกเปลี่ยนมุมมองถึงสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในช่วง 3 - 4 เดือนข้างหน้า

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นเวทีในการนำเสนอและแลกเปลี่ยนข้อความรู้ ความเห็น และข้อมูลการวิเคราะห์เกี่ยวกับสถานการณ์ความรุนแรงของพายุฝนและภาวะน้ำท่วมหลากฉับพลันที่อาจจะเกิดขึ้นในวงกว้างกับประเทศไทยในปี 2564 และในอนาคตข้างหน้า

2. เพื่อให้เกิดข้อเสนอแนะด้านการ แนวทางเตรียมความพร้อมเพื่อเฝ้าระวัง รวมถึงแนวทางลดผลกระทบหากเกิดเหตุการณ์ที่ไม่ปกติและรุนแรงขึ้น
3. เพื่อกระตุ้นเตือนเกษตรกรและประชากรในพื้นที่เสี่ยงให้เกิดความตระหนักรู้และเตรียมการป้องกัน รวมถึงเตรียมรับมือกับความเสี่ยงจากอุทกภัยและสารอันตรายที่คาดว่าจะเกิดขึ้น
4. เพื่อพัฒนาโจทย์วิจัยด้านการประเมินความเสียหายและวิเคราะห์ความต้องการทรัพยากรน้ำ รวมถึงขีดความสามารถในการช่วยเหลืออันเนื่องจากอุทกภัยและภัยพิบัติ ตลอดจนการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคีต่างๆ ในการบริหารจัดการด้านทรัพยากรน้ำของประเทศ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อความรู้และข้อมูลที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะได้ตระหนักถึงสถานการณ์น้ำท่วมอย่างฉับพลันที่อาจจะเกิดขึ้นจากพายุฝนที่มีความรุนแรง การจัดทำมาตรการเตรียมการเพื่อป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากภัยธรรมชาติอันเกิดจากน้ำท่วมฉับพลันอย่างรุนแรงหากเกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับภาครัฐ ภาคธุรกิจ และรวมถึงเกษตรกร

ผู้เข้าร่วมในการประชุมเสวนาฯ ผ่านระบบประชุมออนไลน์ (โปรแกรม StreamYard)

ประกอบด้วย เลขาธิการสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.), อธิบดีกรมชลประทาน, ผู้อำนวยการศูนย์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและภัยพิบัติ มหาวิทยาลัยรังสิต, ผู้อำนวยการสำนักระบายน้ำ กรุงเทพมหานคร, ที่ปรึกษากลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิศวกรรมทรัพยากรน้ำ

ผู้ที่สนใจสามารถติดตามรับชมและรับฟัง(ถ่ายทอดสด) และรับชมย้อนหลังผ่านทาง

- Facebook Kehakaset Magazine วารสารเคหการเกษตร
- YouTube Kehakaset Magazine วารสารเคหการเกษตร
- สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ <https://radio.ku.ac.th>

วัน และเวลา

กำหนดจัดเวทีเสวนาในวันที่ 27 สิงหาคม 2564 เวลา 13.30-16.00 น. ผ่านระบบประชุมออนไลน์

ติดต่อสอบถามรายละเอียด

คุณวรภัทร จิตรไพศาลศรี สถาบันคลังสมองของชาติ

โทร. 02-126-7632 ถึง 4 ต่อ 105, 084-084-6505 โทรสาร 02-126-7635 อีเมล worapat@knit.or.th

กำหนดการเวทีเสวนา เรื่อง “จับตาสถานการณ์น้ำไทยปี 2564: จะเสี่ยงน้ำท่วมใหญ่ไหม”

ดำเนินการโดย

สถาบันคลังสมองของชาติ ร่วมกับ สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และเคหการเกษตร

วันที่ 27 สิงหาคม 2564 เวลา 13.30 – 16.00 น. ผ่านระบบประชุมออนไลน์

วันศุกร์ที่ 27 สิงหาคม 2564

13.30 – 13.40 น. กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วม

โดย รศ.ดร.พีรเดช ทองอำไพ ผู้อำนวยการสถาบันคลังสมองของชาติ

13.40 – 15.30 น. เวทีเสวนาเรื่อง “จับตาสถานการณ์น้ำไทยปี 2564: จะเสี่ยงน้ำท่วมใหญ่ปลายปีไหม”

ร่วมเสวนาและให้มุมมองโดย

- รศ.ดร.เสรี ศุภราทิตย์	ผู้อำนวยการศูนย์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและภัยพิบัติ มหาวิทยาลัยรังสิต
- ดร.สมเกียรติ ประจำวงษ์	เลขาธิการสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.)
- คุณประพิศ จันทร์มา	อธิบดีกรมชลประทาน
- คุณดำรงกิจ ม่วงงาม	ที่ปรึกษากลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน และอดีตผู้อำนวยการสำนักชลประทานที่ 11 ภาคกลาง

ดำเนินรายการโดย

- รศ.ดร.มนตรี คำชู	ผู้ทรงคุณวุฒิภาควิชาวิศวกรรมทรัพยากรน้ำ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

15.30-16.00 น. เปิดเวทีซักถาม

ติดตามรับชมและรับฟัง(ถ่ายทอดสด) และรับชมย้อนหลังผ่านทาง

- Facebook Kehakaset Magazine วารสารเคหการเกษตร
- YouTube Kehakaset Magazine วารสารเคหการเกษตร
- สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ <https://radio.ku.ac.th>

สรุปเนื้อหาการเสวนา “จับตาสถานการณ์น้ำไทยปี 2564”

- ในมุมมองของ **ดร.เสรี ศุภราทิตย์ ผู้อำนวยการศูนย์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและภัยพิบัติ มหาวิทยาลัยรังสิต** นำเสนอว่า จากข้อมูล Climate Risk Index ประเทศไทยอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดภัยพิบัติซ้ำซ้อน (Compound hazard) ขึ้นได้ โดยเฉพาะหากเกิดอุทกภัยซ้ำซ้อนกับการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 เพราะไทยกำลังเผชิญกับปรากฏการณ์ n-IOD ซึ่งมีความรุนแรงมากขึ้นในเดือนตุลาคมและปรากฏการณ์ n-Enso ที่อาจจะมีมีความรุนแรงน้อยกว่าเมื่อปี 2553 อยู่บ้าง อย่างไรก็ตาม หากปีใดที่ปรากฏการณ์ทั้งสองเกิดขึ้นพร้อมกัน โอกาสที่จะเกิดน้ำท่วมใหญ่ขึ้นได้ สำหรับในปี 2564 นี้จะเกิดน้ำท่วมใหญ่หรือไม่ เห็นว่าด้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีโอกาสเกิดน้ำท่วม 30-40% อาทิ จังหวัดชลบุรี ที่เริ่มพบปัญหาน้ำท่วมแล้วในบางพื้นที่ อย่างไรก็ตาม **พื้นที่ที่น่าเป็นห่วงมากที่สุดในปีนี้ คือ “ภาคใต้”** เนื่องจากมีปรากฏการณ์ระหว่าง n-IOD และ n-Enso เกิดซ้อนทับกัน ดังนั้นภาคใต้จึงมีโอกาสที่จะเผชิญน้ำท่วม 50-60% ทั้งนี้ ความเสี่ยงและความเป็นไปได้ที่จะเกิดน้ำท่วมในพื้นที่ต่างๆ มีดังนี้ (1) ความเสี่ยงที่จะเกิดน้ำท่วมใหญ่แบบเหตุการณ์ปี 2554 มี น้อยกว่า 10% (2) ลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่างมีความเป็นไปได้ 10-20% ที่จะเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมในรอบ 10 ปี และมีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดน้ำท่วมแบบปกติขึ้นทุก 2 ปี (3) ลุ่มน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเสี่ยง 20-40% (4) ลุ่มน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเสี่ยง 30-40% (5) ลุ่มน้ำในภาคใต้มีความเสี่ยงสูง 50-60% (20-30% หาดใหญ่) โดยสรุปว่า ปี 2564 นี้ อาจเกิดน้ำท่วมขึ้นได้เฉพาะบางพื้นที่ เฉพาะช่วงเวลา อันเป็นผลกระทบจากพายุจร แต่จะไม่พบปัญหาฝนตก มีน้ำไหลหลากรุนแรงในพื้นที่บริเวณกว้างอย่างปี 2554 แน่นนอน
- จากมุมมองของ **ดร. สมเกียรติ ประจำวงษ์ เลขาธิการสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.)** ได้ชี้ว่า ในภาพรวมปี 2564 ปริมาณน้ำฝนไม่แตกต่างจากปี 2563 โดยพบว่า มีฝนทั้งช่วงในช่วง 3 เดือนแรกของปี และมีฝนตกน้อยในเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน สิ่งที่ภาครัฐกังวลในขณะนี้คือ “ค่อนข้างชัดเจนว่า ปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมาและกักเก็บไว้ได้จะมีปริมาณน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้” ดังนั้นเมื่อสิ้นสุดฤดูฝนแล้วจะตามมาด้วยผลกระทบจากฤดูแล้งที่รุนแรงขึ้นทำให้ต้องเร่งกักเก็บน้ำช่วงต้นฤดูฝน อย่างไรก็ตาม สทนช. มิได้ประมาท โดยได้รวบรวมข้อมูลและประเมินสถานการณ์พบว่า “โอกาสที่ประเทศไทยจะเผชิญปัญหาปริมาณน้ำมากในช่วงเดือนกันยายน – ตุลาคม มีเปอร์เซ็นต์ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออก โดยเมื่อเข้าเดือนตุลาคมจะกระทบกับพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างและภาคใต้” ในด้านผลกระทบจากพายุ ช่วงเดือนสิงหาคม – ตุลาคม จะมีพายุ 2-3 ลูก เคลื่อนเข้าสู่ประเทศไทย ในบริเวณ “ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ” ส่วนเดือนพฤศจิกายน ถึงธันวาคม พายุจะเคลื่อนตัวลงสู่ภาคใต้ โดยอีกหนึ่งพื้นที่ที่น่าจะเกิดปัญหาปริมาณน้ำมากในช่วงเดือนกันยายน คือ “ภาคตะวันออก” แถบจังหวัด ปราจีนบุรี กบินทร์บุรี และตราด อีกข้อปัญหาหนึ่งที่ สทนช. ได้เฝ้าระวังได้แก่ระดับน้ำทะเลหนุนในช่วงฤดูฝน เพราะนับจากปี 2536 ถึงปัจจุบัน ระดับน้ำทะเลสูงขึ้นแล้ว 8 เซนติเมตร ซึ่งในอนาคตจะต้องมีการเตรียมการป้องกัน โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ปัญหาน้ำทะเลรุกเข้าไปในพื้นที่น้ำ

จิต เมื่อก่อนอาจไม่เป็นปัญหามากนัก เนื่องจากเรามีน้ำจิตเพียงพอที่จะไล่น้ำเค็มออกไปได้ แต่ปัจจุบันน้ำจิตส่วนหนึ่งหายไปจากการใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรกรรม การประปา จึงไม่มีปริมาณน้ำเพียงพอที่จะดันน้ำทะเลออกไปจากพื้นที่น้ำจืดได้ บวกกับปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เข้ามาเป็นตัวแปร อย่าง ช่วงเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม 2563 ที่ผ่านมา อิทธิพลของลมใต้ที่พัดเข้าชายฝั่ง ทำให้ระดับน้ำทะเลสูงขึ้นกว่าเดิม 30 เซนติเมตร ยิ่งทำให้ปัญหาของน้ำทะเลหนุนทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ขณะนี้ได้มีการจัดทำผังน้ำตาม พรบ. ทรัพยากรน้ำ เพื่อบ่งชี้ขอบเขตทางน้ำและการฟื้นฟูทางน้ำ

- **คุณประพิศ จันทร์มา อธิบดีกรมชลประทาน** ในฐานะหน่วยงานที่ทำหน้าที่ปฏิบัติงานเพื่อแก้ปัญหาเรื่องน้ำ ได้นำเสนอว่าที่ผ่านมารกรมชลประทาน ไม่เคยประมาทและได้เตรียมการรับมือกับทั้งปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งที่เกิดขึ้น โดยหากกล่าวถึง “ปัญหาน้ำท่วม” จะประกอบด้วยตัวแปรสำคัญ 3 ประการ คือ “น้ำฝน น้ำเหนือ และน้ำหนุน” และอาจต้องพิจารณาถึง “แหล่งกักเก็บน้ำและลำน้ำ” รวมไปถึง สำหรับสถานการณ์แหล่งรองรับน้ำขณะนี้ยังสามารถรองรับปริมาณน้ำได้อีกมาก โดยในปี 2564 เชื่อหลักยังสามารถรองรับน้ำได้ถึง 16,000 ล้านลูกบาศก์เมตร จึงนับว่ายังมีพื้นที่เหลือสำหรับกักเก็บน้ำช่วงฝนนี้ได้อีกค่อนข้างมาก สำหรับมาตรการหลักที่กรมชลประทานเตรียมพร้อมขณะนี้ คือ

- (1) กักเก็บน้ำให้เพียงพอและเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งเป้าไว้
- (2) ส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก
- (3) หน้าที่การบริหารน้ำให้เกิด ประโยชน์สูงสุด และ
- (4) การวางแผนรองรับอุทกภัย และเตรียมพร้อมรับมือสำหรับฤดูแล้งที่จะมาถึง โดยโจทย์ใหญ่คือ “จะอย่างไรที่จะกักเก็บน้ำในช่วงฝนไว้ในช่วงแล้งให้ได้มากที่สุด” ซึ่งการบริหารจัดการเพื่อแก้ปัญหาอุทกภัยของ กรมชลประทานอาศัยหลักสำคัญ คือ “ต้นเก็บ กลางหน่วง ปลายระบาย” กล่าวคือ ช่วงต้น เร่งพัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำ ในช่วงฝน โดยเฉพาะลุ่มน้ำยมที่มีแหล่งกักเก็บน้ำขนาดกลางและขนาดใหญ่เพิ่มขึ้น “ระยะกลาง” ใช้พื้นที่แก้มลิงและ ประตुरะบายน้ำ ทำหน้าที่หน่วงไม่ให้น้ำไหลลงสู่พื้นที่ตอนล่างรวดเร็วจนเกินไป “ช่วงปลาย” มีการระบายน้ำสู่แม่น้ำเจ้าพระยาโดยรวดเร็ว เป็นต้น

- **คุณดำรงกิจ ม่วงงาม ที่ปรึกษากลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน และอดีตผู้อำนวยการสำนักชลประทานที่ 11 ภาคกลาง** ในฐานะตัวแทนภาคประชาชน สะท้อนว่า หนึ่งในปัญหาการบริหาร จัดการน้ำ คือ “การสื่อสาร” ที่ส่วนใหญ่เป็นภาษาวิชาการที่ประชาชนยากจะเข้าใจ ดังนั้น แนวทางที่จะทำให้ประชาชนหันมาสนใจและติดตามข่าวสารเรื่องน้ำกันมากขึ้น คือ

- (1) ต้องปรับภาษาให้เข้าใจง่าย รวมถึงสื่อแต่ละสำนักจะต้องรายงานข้อมูลด้วยภาษาที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน
- (2) ดึงเครือข่ายระดับท้องถิ่น อาทิ วัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ อบต. อบจ. เข้ามาเป็นสื่อกลาง
- (3) บรรจุเรื่อง “น้ำ” เป็นสื่อการเรียนการสอนให้นักเรียนได้รับรู้ อันจะทำให้เกิดการถ่ายทอด บอกต่อไปถึงผู้ปกครองต่อไป

- (4) ต้องเพิ่มคณะทำงานเรื่องน้ำให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดการทำงานเชิงรุก
- (5) กรณีเกิดอุทกภัย ทั้ง สทนช. กรมชลประทาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีแผน ในการบริหารงานแก้ปัญหาอย่างชัดเจนและเป็นระบบ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น การส่งต่อแผนให้หน่วยงานต่างๆ นำไปปฏิบัติจะต้องยืดหยุ่นได้ เพื่อให้ทันเหตุการณ์และเหมาะสมกับสถานการณ์
- (6) ต้องมี “แผนระบายน้ำฉุกเฉิน” ที่ผ่านมา ปัญหาหลักคือ ประชาชนในพื้นที่รองรับน้ำได้รับความเดือดร้อนจากการระบายน้ำเข้าในพื้นที่เพาะปลูกและที่อยู่อาศัย ประเด็นนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และภาครัฐจะต้องสร้างแผนรองรับและตั้งมาตรการเยียวยาให้กับประชาชนและเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบอย่างจริงจัง

ประเด็นที่เป็นข้อเสนอแนะจากเวทีเสวนาได้แก่

- 1) ประเทศไทยโดยเฉพาะในภาคใต้และอาจรวมถึงภาคตะวันออกมีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดปัญหายุ่งยากซ้ำซ้อนขึ้นได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีแผนตั้งรับแต่เนิ่นๆ รวมถึงการสื่อสารให้ประชาคมได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง
- 2) ปัญหาระดับน้ำทะเลที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจำเป็นที่ภาครัฐจะต้องมีการจัดเตรียมแนวนโยบายและมาตรการในการจัดการเพื่อให้เกิดทั้งการป้องกันและการลดผลกระทบที่คาดว่าจะมีสถานการณ์ที่รุนแรงมากขึ้นในอนาคต
- 3) การจัดทำผังน้ำเพื่อแสดงขอบเขตของทางน้ำแม้จะมีความก้าวหน้าไปบ้างในขณะนี้ จะทำอะไรให้เกิดการบูรณาการแผนการจัดการน้ำในระดับจังหวัด เพื่อแก้ปัญหาการบุกรุกและรुकล้ำทางน้ำจนสร้างผลกระทบต่อส่วนรวม อีกทั้งควรจะเร่งพัฒนากลไกเครื่องมือในการสื่อสารเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างภาคีภาคส่วนต่างๆ และชุมชนร่วมกัน เพื่อให้เกิดมิติร่วมในการดูแลคุณภาพน้ำ การอนุรักษ์ทางน้ำ เป็นต้น
- 4) การบริหารจัดการน้ำต้องมองในบริบทที่กว้างจะมองเพียงมุมใดมุมหนึ่งไม่ได้และควรมีการวิเคราะห์มองไปข้างหน้าเพื่อให้เกิดกลไกการจัดการและสร้างกิจกรรมในการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ สามารถแก้ปัญหาเรื่องน้ำทั้งน้ำท่วม น้ำแล้งได้ทันเวลา
- 5) ควรสร้างเครือข่ายกับภาคประชาชนในแต่ละท้องถิ่นให้เข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของน้ำและการจัดการน้ำ มีการสื่อสารที่ง่ายที่จะทำความเข้าใจถึงสถานการณ์และข้อปัญหาและผลกระทบที่จะเกิดกับชุมชนและส่วนรวมหากขาดความตระหนักรู้และการร่วมแรงร่วมใจกันในการรักษาและดูแลในแต่ละบริบทของชุมชน

ภาพประกอบกิจกรรมจากเวทีเสวนา

“จับตาสถานการณ์น้ำไทยปี 2564: จะเสี่ยงน้ำท่วมใหญ่ไหม”

ในวันศุกร์ที่ 27 สิงหาคม 2564 เวลา 13.30 – 16.00 น.

ผ่านระบบประชุมออนไลน์

Participants in the video conference:

- เปรม ฤ สงขลา
- นายประพิศ จันทร์มา (กรมชลประทาน)
- เสรี สุกราทิตย์ (ม.รังสิต และ IPCC)
- เลขาธิการ สทนช.
- ดำรงกิจ ม่วงงาม
- มนตรี

Slides and Social Media Posts:

- Slide: คำนวณการเปลี่ยนแปลงพื้นที่น้ำท่วม (Calculation of flood area change) showing maps of Thailand with flood risk indicators.
- Slide: Compound hazards (Compound hazards) showing various natural disasters like Wildfires, Hurricanes, Typhoons, Heat waves, Droughts, and Cyclones.
- Slide: CC & CV (IPCC-AR6-2021) showing various climate change impacts like Extreme heat, Heavy rainfall, Drought, Fire weather, and Ocean Warming.
- Social media posts from Facebook and Messenger discussing the event and sharing information.